

Aan de leden van Provinciale Staten,
De heren Van Kesteren en Ram

Datum : 20 april 2021
Documentnr. : 2021-035002
Dossiernummer : K25185
Behandeld door : E.F.W. Stuij
Telefoonnr. : (050)316 4509
Antwoord op : uw brief van 17 maart 2021
Bijlage :
Onderwerp : Beantwoording Statenvragen PVV over de Aanpak Ring Zuid
naar aanleiding van het rapport Horvat

Geachte heren Van Kesteren en Ram,

Hierbij beantwoorden wij uw vragen over de Aanpak Ring Zuid naar aanleiding van het rapport Horvat, zoals door u gesteld in de brief van 17 maart 2021.

- 1. Een belangrijk deel van het (verhoogde) risico zit in het nog te realiseren werk door CHP. Er wordt opgemerkt dat de betalingen worden uitgekeerd op basis van planning en niet op basis van de werkelijk gerealiseerde (blijvende) scope (resultaat van werkzaamheden). Kan het College van GS bevestigen dat er nu wordt gefactureerd op basis van een opgeleverd en goedgekeurd onderdeel en NIET op basis van planning? Met ingang van welke datum is die wijziging ingegaan?**

Er wordt conform contract nog steeds betaald op basis van planning, maar vanzelfsprekend is hier een relatie met de voortgang.

Ter verduidelijking: betaling op planning houdt het volgende in. Het werk is onderverdeeld in diverse samenhangende activiteiten, de zogenaamde betaalposten. Per betaalpost is een start- en einddatum vastgesteld, die het aantal termijnen bepalen waarin die specifieke betaalpost wordt uitbetaald. Bij elke betaling aan CHP wordt voorafgaand vastgesteld of de begin- en einddatum passen binnen de overall-planning. Ook wordt per betaalpost beoordeeld of de voortgang buiten zodanig is dat de opleverdatum van het werk in deze betaalpost nog steeds realistisch is. Mocht dat niet het geval zijn, dan schuift de einddatum naar achteren. Dit leidt tot verrekening van de dan teveel betaalde termijnbedragen. Een betaalpost wordt pas volledig betaald als al het werk in deze betaalpost is uitgevoerd.

- 2. Op pagina 11 van het Horvat rapport staat dat er sprake is van tegenvallers waardoor opdrachtnemer een groot verlies voor z'n kiezen kreeg en dat bezuinigingen dan wel aanpassingen op de uitvoering van het project daarvan het gevolg kunnen zijn. Deze bezuinigingen zouden in de uitvoering wellicht kunnen leiden tot onveilige en ondeugdelijke oplossingen. Kan het College uitleggen waarom na het bekend worden van het rapport in april 2020 niet is overgegaan tot een noodzakelijke reset van het project Aanpak Ring Zuid?**

Op dat moment werden zoals bekend de gesprekken over het akkoord op hoofdlijnen gevoerd. Horvat is juist in het kader van die gesprekken om advies gevraagd. Een reset was daarom niet aan de orde en zou, zoals wij eerder hebben toegelicht, de voortgang van het project niet ten goede zijn gekomen. Deze gesprekken hebben inmiddels geleid tot de Vaststellingsovereenkomst die op 19 januari 2021 is gepresenteerd.

- 3. In het rapport staat dat Aannemer Combinatie Herepoort (CHP) het ontwerp maakt en de verbouwing van de zuidelijke ringweg uitvoert. Het betreft een alliantiecontract met herijkingsfase en een gedeelde alliantie-pot tussen opdrachtgever Aanpak Ring Zuid (ARZ) en CHP. Deze herijkingsfasen zouden in Provinciale Staten behandeld moeten worden, maar deze behandeling heeft nooit plaatsgevonden. Waarom zijn Provinciale Staten hierover nooit geïnformeerd ?**

Over de herijking hebben wij Provinciale Staten op 8 november 2017 per brief geïnformeerd (doc.nr. 2017-096.876).

- 4. Binnen de huidige bestuursovereenkomst is de provincie Groningen risicodragend voor het project. De provincie heeft Rijkswaterstaat nu gevraagd deze verantwoordelijkheid over te nemen. Zowel de provincie als Rijkswaterstaat hebben een beeld van de omvang van de risicoreservering aan opdrachtgeverszijde die op dit moment nodig is om het project succesvol te realiseren. Deze beelden lopen uit elkaar. De provincie schat in dat er een risicoreservering van € 5 mln. nodig is. Rijkswaterstaat verwacht dat er € 50 mln. nodig is. Hoe kan het dat RWS een tien keer hoger risico verwacht dan de provincie? Is hierover aanvullend advies gevraagd aan Horvat? Wat is het formele standpunt van het College van GS?**

In het kader van de gesprekken over het te bereiken akkoord op hoofdlijnen heeft bureau Horvat advies uitgebracht over een adequate risicoreservering. Met de voordracht voor een extra bijdrage aan het project Aanpak Ring Zuid hebben wij u geïnformeerd over de risico's die aan opdrachtgeverszijde blijven bestaan. Daarin staat ook dat voor die risico's een bedrag van € 37 miljoen (of 45 miljoen incl. BTW) is gereserveerd, gebaseerd op de second opinion van bureau Horvat. Wij hebben dit ook toegelicht in de informatiesessie op 22 januari 2021.

- 5. Bij de onderzoeksvragen en scope wordt gekeken naar een passende risicoreservering aan opdrachtgeverszijde voor het project Ring Zuid. De rapportage TFF (Taskforce Financiën) geeft de complexiteit van het project, de fases en de overdracht van risico's en de budgetten aan. Tussen de deelvragen die worden gemaakt om de hoofdvragen te beantwoorden staat het volgende: Is de reservering van het risicofonds voldoende om de risico's af te dekken? Ten tijde van de conclusies in het Horvat rapport was er nog geen risicoverdeling bekend. Staat die reservering van de risicoverdeling tussen ARZ en CHP inmiddels vast en is die voldoende?**

Ja, zie het antwoord op vraag 4. De risicoverdeling tussen opdrachtgever en opdrachtnemer is vastgelegd in de Vaststellingsovereenkomst (VOK).

- 6. Onder de Reflectie uitkomsten top-down en bottom-up inschattingen staat dat verdere vertraging waarschijnlijk is. De kans op verdere vertragingkosten wordt daarmee groot geacht. In de vaststellingsovereenkomst staat een splitsing van gereed en latere afbraak. Kan het College van GS aangeven wat de consequenties zijn als het werk uitloopt naar 4,5 tot 5 jaar? Wie draait in dat geval voor de extra kosten op? En geldt dit dan ook voor alle gemaakte kosten voor instandhouding van de ambtenarenorganisatie ARZ?**

In de Vaststellingsovereenkomst is de uiterste datum van oplevering opgenomen: 31 december 2024. Ten aanzien van de risico's verwijzen u verder naar artikel 5.1 van de Vaststellingsovereenkomst, die als bijlage is opgenomen bij de voordracht (2020-079949) waarover uw staten op 3 februari 2021 een besluit hebben genomen.

- 7. Het definitief ontwerp is nog niet goedgekeurd op een aantal relatief complexe ontwerp pakketten, waaronder de verdiepte ligging met spoorkruising en het knooppunt Julianaplein + Vrijheidsplein. Volgens de planning zal in 2020 het definitief ontwerp voor alle werkpakketten zijn afgerond. Het uitvoeringsontwerp is slechts goedgekeurd voor minder dan een tiende van de scopepakketten. Volgens de planning zal in de eerste helft van 2021 het uitvoeringsontwerp zijn afgerond op alle ontwerp pakketten. Wanneer zijn deze klaar en zijn ze ook goedgekeurd?**

Voor de verschillende deelgebieden is het percentage goedgekeurde ontwerpen als volgt:

Cluster 1 (West) 70%

Cluster 2 (Julianaplein) 50%

Cluster 3 (VDL) 60%

Cluster 4 (oost) 70%

De verdere beoordeling van deelontwerpen is 'work in progress'. De aannemer dient zich te houden aan de mijlpalen in het contract, die gaan over oplevering van deelprojecten. Daar ziet opdrachtgever ARZ op toe. Het is de eigen verantwoordelijkheid van de aannemer om de werkzaamheden, inclusief ontwerpen, te plannen en uit te voeren die nodig zijn om deelprojecten tijdig te kunnen opleveren.

- 8. Bij de verdiepte ligging beoogde de opdrachtnemer om de damwanden, die dienen als hulpconstructies voor het construeren van de kuip, daarna weer te verwijderen. Door de beperkte afstand tussen de kuip en damwanden zag de opdrachtgever hier een te groot risico in. De opdrachtgever heeft daarop een wijziging van de bouwmethode aangevraagd, waarbij de damwanden uiteindelijk zijn achtergebleven in de grond. Het niet meer voor hergebruik beschikbaar komen van de damwanden blijkt een extra kostenpost voor de opdrachtnemer die mogelijk kan leiden tot een claim aan de opdrachtgever. In het Deltares-rapport van januari 2019 en in de MER was het verwijderen van de damwanden nog essentieel voor de doorstroming van diepe ondergrondse waterstromen. Op welke grond van welk aanvullend data-onderzoek zou dit nu geen gevolgen meer hebben voor ondergrondse waterstromen?**

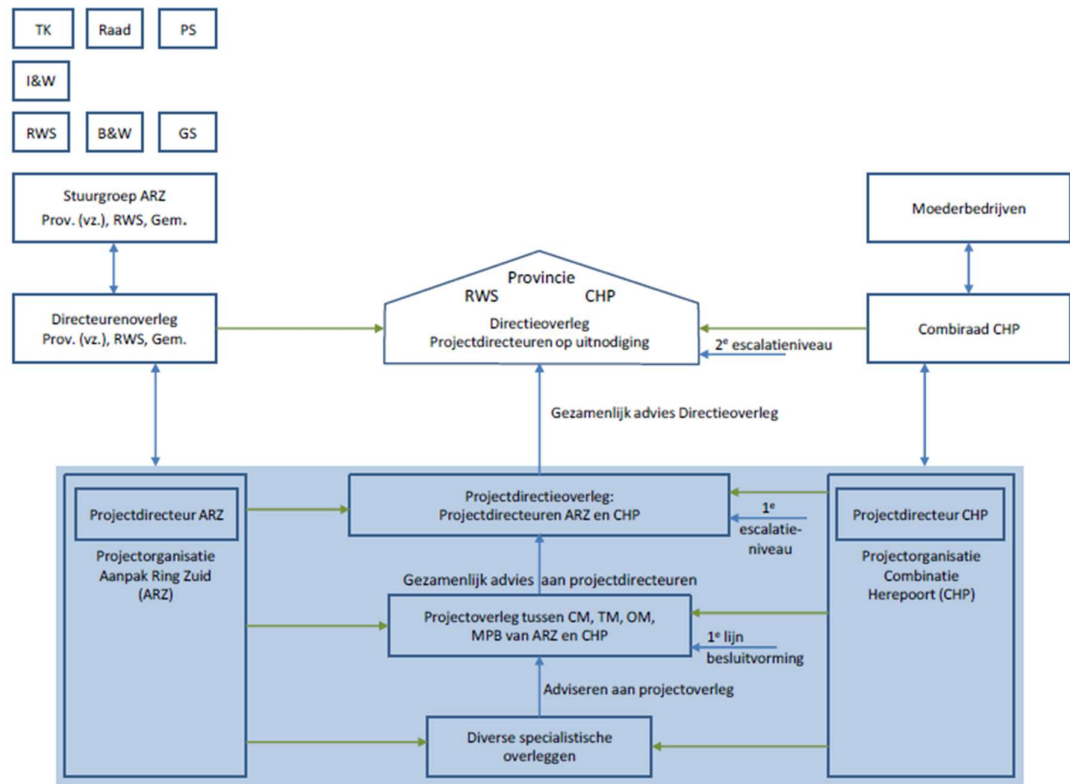
Begin 2020 is er door CHP en ARZ onderzoek gedaan naar het handhaven van de damwanden. Voor de geohydrologische aspecten is advies ingewonnen bij Fugro en Deltares. Conclusie van dit onderzoek: unaniem advies aan Gemeente Groningen & Aanpak Ring Zuid om damwanden van de bouwkuip Verdiepte Ligging N7 te handhaven. Het handhaven van de damwanden zal geen nadelig geohydrologisch effect veroorzaken. Daar staat tegenover dat het handhaven van de damwanden (aanzienlijke) voordelen biedt t.a.v. verminderen omgevingshinder (geluid, trillingen, zettingen), verkleinen kans op schade aan belendingen (gebouwen, K&L) en constructie VDL. Bovendien geeft het de mogelijkheid om te versnellen, dan wel robuustheid in de planning te creëren.

- 9. In bijlage B onder (i) staat; Uit doorrekeningen van eerdere versies van de planning door CHP [026] en ARZ [028] blijkt dat verdere vertraging waarschijnlijk is. De opleverdatum ligt ergens tussen eind 2025 en midden 2026. De kans op verdere vertragingkosten is daarmee groot. De aanvankelijke vertraging van 3 jaar loopt dus uit naar 4,5 a 5 jaar. Klopt deze constatering en welke financiële consequenties heeft dat?**

Deze constatering is onjuist. Zie antwoord op vraag 6.

10. De weg wijkt af van het Tracébesluit. Wie heeft bepaald dat de weg 17 meter naar het zuiden is geschoven? Deze verschuiving brengt namelijk extra kosten met zich mee. Wie draait voor alle extra kosten van de verschoven VDL (verdiepte ligging)? De informatie die afgegeven wordt door GS moet ook in samenhang beschouwd worden met eerder afgegeven informatie in voortgangsverslagen of notities van de CIE Hertogh en eisen uit de Selectieleidraad.

In onze brief aan u van 12 mei 2020 (2020-045040) hebben wij u geantwoord dat de weg wordt aangelegd conform het Tracébesluit. Er is geen sprake van een afwijking.

Afbeelding uit Rapportage Commissie Hertogh, Ring Zuid 17 december 2018, pag. 22

11. Wat zijn exact de bevoegdheden van de stuurgroep en het directeurenoverleg? Met welke frequentie komen ze bij elkaar en welke standaard onderwerpen staan standaard op de agenda? Waar worden de beslissingen genomen ten aanzien van grotere changes dan wel problemen? Welke financiële grenzen / bevoegdheden worden gehanteerd voor behandeling door de stuurgroep en het directeurenoverleg?

De governance van het project is beschreven in bijlage V van de Realisatieovereenkomst (21 oktober 2014) (zie [ARZ/plandocumenten](#)). Daarin kunt u nalezen wat de bevoegdheden zijn van stuurgroep en directeurenoverleg en welke financiële grenzen daarbij worden gehanteerd). De vergaderfrequentie van de stuurgroep en directeurenoverleg is in principe 1x per 6 weken.

12. Is na vier jaren vertraging en financiële overschrijdingen ook gekozen voor een andere samenstelling van het directeurenoverleg? Zo nee waarom niet?

Nee, hier is geen aanleiding toe. Er hebben zoals bekend wel personele wisselingen plaatsgevonden.

- 13. “Gezien de huidige situatie is er geen reden (complexiteit, bijzondere omstandigheden) om af te wijken van het contract of de oorspronkelijke opzet, richting bijvoorbeeld bouwteam. De commissie acht het niet realistisch dat de problemen via een dergelijke majeure contractuele aanpassing zijn op te lossen. Bovendien zal een andere contractvorm veel onzekerheid en extra vertraging met zich meebrengen en daar is nu juist geen behoefte aan. Ook zal de aanbestedende dienst moeten oppassen dat de huidige combinatie niet bevoordeeld wordt t.a.v. andere combinaties die niet zijn geselecteerd.” Op grond waarvan is het nieuwe contract volgens GS met een ruime aanpassing van opleverdatum en geldbedrag NIET in strijd met de aanbestedingsregels en is daarmee de huidige aannemer niet bevoordeeld ten opzichte van de andere combinaties? (pag. 21 Hertogh)**

De vaststellingsovereenkomst is op dit vlak getoetst door de aanbestedende dienst (Rijkswaterstaat) en op basis hiervan is de conclusie dat er geen sprake is van een wezenlijke wijziging conform de Aanbestedingswet. Er is daarmee geen sprake van bevoordeling ten opzichte van derden.

- 14. Pagina 10 van Rapportage Commissie Hertogh, Ring Zuid 17 december 2018
“Problemen worden niet opgelost, maar voor zich uitgeschoven richting de deadlines.”
Is nu wel een adequaat probleemmanagement ingevoerd, zo ja op welke wijze is dit gerealiseerd en kan dit worden gegarandeerd? Waarom heeft de stuurgroep de afgelopen vier jaren hier niet op gestuurd?**

Op 20 maart 2019 heeft de commissie Hertogh haar Plan van aanpak ‘Waar een wil is, komt een weg’ gepresenteerd. Hierin zijn de aanbevelingen van de commissie Hertogh uitgewerkt. Wij hebben uw Staten hierover geïnformeerd met onze brief van 28 maart 2019 (2019-021313). Inmiddels zijn de aanbevelingen van de commissie geïmplementeerd. Hierover bent u in de verschillende voortgangsrapportages van de Aanpak Ring Zuid geïnformeerd.

Het project is in 2016 aan CHP gegund. In 2017 is geconstateerd en aan u gemeld dat CHP meer tijd nodig heeft voor het definitief ontwerp, dat het aan CHP is om te bepalen hoeveel tijd nog hiervoor nodig is en dat wij ons inzetten om in dit proces samen met Combinatie Herepoort op te trekken en de gevolgen voor de planning te beperken (brief 8 november 2017, 2017-096.876). In 2018 is de commissie Hertogh aan het werk gezet. Wij zijn het daarom niet eens met uw stelling dat de stuurgroep hier de afgelopen vier jaar niet op heeft gestuurd.

- 15. Pag. 15 van Rapportage Commissie Hertogh, Ring Zuid 17 december 2018: CHP heeft naar verluidt te maken met zowel substantiële verliezen, als problemen met de liquiditeit. Zijn die liquiditeitsproblemen nu voorbij? Zo ja op grond waarvan kunt u dit garanderen?**

Ja, in de Vaststellingsovereenkomst zijn sluitende afspraken gemaakt ten aanzien van de financiën en de risico's van het project. In de voordracht voor een extra bijdrage aan het project hebben wij u geïnformeerd dat de moederorganisaties van de twee grootste combinanten een verklaring hebben toegevoegd ten aanzien van de financiële gezondheid van het project en een garantie van de liquiditeit van de combinatie voor de uitvoering van het Werk.

- 16. Selectieleidraad paragraaf versie 1.0 d.d. 19-12-2014 par 2.5 “Door de opdrachtgever is een zogenaamde contractuele herijking voorzien aan het einde van de ontwerpfase. Uitgangspunt bij deze contractuele herijking is dat er voldoende zekerheid is omtrent de realisatie van het project binnen budget en een afgeronde partiële herziening van het Tracébesluit voor een beperkt deel van de scope (volledige aansluiting Europaweg). Indien noodzakelijk kan bij de contractuele herijking worden besloten de opdracht in gewijzigde vorm door te zetten, overeenkomstig de specificaties en de voorwaarden die in de overeenkomst zijn opgenomen.” Waarom heeft de Stuurgroep ervoor gekozen om door te gaan met de werkzaamheden terwijl de eindfase van de ontwerpen niet was en is bereikt? Volgens het voortgangsverslag van de herfst 2020 is het ontwerp van de verdiepte ligging pas in september 2020 opgeleverd en is nog niet goedgekeurd. Ook het Horvat rapport spreekt van documentatie waarvan een groot deel nog moet worden opgeleverd. De damwanden liggen op de verkeerde plaats en nu moeten op verzoek van de ARZ de damwanden onderdeel worden van de constructie van de zijwanden met alle financiële gevolgen van dien en die voor de ondergrondse grondwaterstromen. De**

documentatie is nog steeds niet volledig opgeleverd en goedgekeurd ofwel er is nog steeds onvoldoende zekerheid is omtrent de realisatie van het project binnen budget kan plaatsvinden. Welke afspraken zijn gemaakt over nog komende onzekerheden die nu nog niet voorzien zijn aangezien "de eindfase van de ontwerpfase niet is bereikt"?

Hier worden verschillende begrippen door elkaar gebruikt. Over de contractuele herijking hebben wij uw Staten op 8 november 2017 per brief geïnformeerd (doc.nr. 2017-096.876) . De contractuele herijking heeft geen relatie met de beoordeling van de verschillende deelontwerpen. Combinatie Herepoort dient het project te realiseren binnen de planning en de financiële kaders van de Vaststellingsovereenkomst.

17. Pag. 12 Horvat: "De nog te realiseren productie kent in deze fase geen duidelijke definitie." Kunt u een volledige opsomming geven van alle op te leveren producten (infrastructuurwerken en ontwerpen) en hun status (opgeleverd, goedgekeurd, omvangsindicatie en planningsindicatie).

Zie het antwoord op vraag 7.

18. Hoe staat het nu met de door Horvat genoemde risico's ten aanzien van hergebruik van materialen en grondparameters (pagina 8 "alinea "claims als gevolg van onjuiste areaalgegevens"). Hoe verhouden deze risico's tot de in het Deltares rapport van februari 2019 al genoemde risico's . En hoe verhouden deze risico's zich tot in het Raamsaneringsplan (d.d. 13-6-2017) van CHP genoemde verontreinigingen? Is er nu absolute duidelijkheid hoe hier mee om te gaan op een veilige manier? Komen hier nog extra kosten voor de OG uit voort?

Naar aanleiding van het Deltaresrapport is het plan voor de aanleg van de verdiepte ligging aangepast. In het westelijk deel wordt bemalen en in het oostelijke deel wordt onderwaterbeton toegepast. In de diepe bodem waar grondwater wordt weggepompt, zijn voor zover bekend geen verontreinigingen aanwezig. Combinatie Herepoort heeft ook voor het voormalige AAgroonl-terrein (de huidige woonwijk De Meeuwen) met een model berekend of de bemaling zou zorgen voor een verplaatsing van de grondwaterverontreiniging. Uit de berekening kwam naar voren dat de grondwaterverontreiniging zich tijdens de bemaling ongeveer 2 meter per jaar verplaatst. Deze verplaatsing heeft geen (meetbare) invloed op de ligging van de grondwaterverontreiniging. Hier komen geen extra kosten voor de opdrachtgever uit voort.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Groningen:

, voorzitter.

, secretaris.